

“Damiën verhardde, ik wist dat er iets niet goed was”

Diana's zoon (14) pleegde een overval met een mes

De jongste zoon van Diana Sardjoe (49) beroofde een tiener onder bedreiging van een mes van zijn iPad. Haar gezin viel erdoor uit elkaar, maar ze zette haar pijn om in kracht. Met haar stichting 'De moeder is de sleutel' helpt ze vrouwen in dezelfde situatie.

Tekst en interview DEBORAH LIGTENBERG *Fotografie* KARLIEN VAN DER GEEST

“Hij verhardde, mijn jongen van veertien. Steeds onverschilliger, steeds moeilijker bereikbaar, ik wist allang dat er iets niet goed was. Damiën is een grote, sterke jongen, altijd geweest, en daardoor werd hij vaak ouder ingeschat. Ik hoorde dat hij was gezien met jongens van begin twintig – wat moest hij met hen? Steeds opnieuw vroeg ik hem: ‘Jongen, wat is er toch?’ Schouderophalend zei hij dan dat er niets aan de hand was. Zijn gezicht werd steeds strakker, zijn ogen vol pijn. Ik zocht contact met zijn school, zei dat het niet goed met hem ging en vroeg of ze konden helpen. Maar ze deden niets. Tot die vroege ochtend in 2015, toen een politieteam ons huis binnenviel. Ik schrok me kapot, wat was er aan de hand? Ze kwamen Damiën halen. Ik was helemaal in de war. Hij sliep nog, moest nog ontbijten, zich wassen en zijn tanden poetsen. Daar was allemaal geen tijd voor. Hij moest mee, zó de politieauto in. Samen met mijn drie andere

kinderen bleef ik in shock achter. Mijn jongste, die toen zeven was, heeft er nog heel lang nachtmerries van gehad.”

SCHULDGEVOEL

“Damiën werd beschuldigd van een gewapende overval. Ik wist niet wat ik hoorde, mijn kind? Later heeft hij me zelf verteld wat er was gebeurd. Er was een jongen die andere kinderen treiterde en Damiën met zijn enorme rechtvaardigheidsgevoel wilde iets terugdoen. Hem bang maken, zodat hij stopte met pesten. Samen met een andere jongen bedreigde hij de pester met een mes en maakte hem zijn iPad afhandig. Waarom? Je wilt niet weten hoeveel iPads en telefoons wij hier in huis hebben. En een mes, serieus? Het enige mes dat ik ooit op Damiëns kamer vond, was een vies pizzames dat hij was vergeten af te wassen. Het mes bleek te zijn getrokken door de jongen met wie hij die andere knul bang wilde maken. Ze hadden het samen

gedaan, dus ze waren beiden verantwoordelijk. Veertien jaar, hoe kan het dat zulke jonge jongens, kinderen nog, een mes bij zich hebben? Natuurlijk voelde ik me schuldig. Ik probeer een goede moeder te zijn, kennelijk was dat niet gelukt. Ik zorg in mijn eentje voor mijn vier kinderen. Mijn ex was gewelddadig en om mezelf en de kinderen te beschermen ging ik bij hem weg. Waar was het misgegaan? Ik wilde er alles aan doen om het op te lossen.”

GESLOOPT

“Geachte mevrouw Sardjoe, we hebben uw zoon in de top 600 met jonge criminelen gezet. We gaan u helpen. Hoogachtend, burgemeester Van der Laan’, las ik. Ik had gemengde gevoelens toen ik die brief las. Ik voelde schaamte, ik had nooit gedacht

“Ik was alle grip kwijt op mijn gezin, op ons leven”

dat ik de moeder zou zijn van een kind op een lijst met gewelddadige jonge criminelen in Amsterdam. Toch was ik ook blij. Ik zag mijn gezin uit elkaar vallen en nu kregen we hulp. Jeugd zorg, de Raad voor de Kinderbescherming, de politie, reclasering, een heel leger aan hulpverleners kwam ons huis binnen. Werken ging niet meer, mijn week zat opeens vol afspraken. ▶

De gevolgen van een verharde maatschappij

Over jongeren & steekincidenten

Ken je die film *The Stepford Wives*? Zo'n vrouw werd ik, alles hyperschoon in huis. Als een van de kinderen een kruimel liet vallen, zat ik al tegen het plafond. Ik was als de dood dat ik op rommel zou worden afgerekend als er onverwacht een hupverlener aanbelde. Ze stonden om de haverklap onaangekondigd op de stoep. Ik was gesloopt. We kregen gezinstherapie, maar als ik zei dat ik moe was of een afspraak me niet goed uitkwam, werd er bedreigd dat er een zorgmelding zou worden gedaan en mijn kinderen misschien wel uit huis werden geplaatst. Dat nóóit, dus hield ik vol. Tot ik niet meer kon en mezelf totaal overspannen terugvond op de hartbewaking in het ziekenhuis."

STEEDS ERGER

"Dat was een keerpunt. Terwijl ik op de brancard de ambulance in werd geschoven, keek ik in het gezicht van mijn jongste dochter. Ze lachte niet meer, terwijl zij altijd vrolijk was. Dit kon zo niet langer. Sinds mijn zoon die overval had gepleegd, was ons gezin *down the drain* gegaan. Ondanks alle goedbedoelde hulpverlening was het alleen maar erger geworden. Damiën was van school gestuurd. Als straf had hij twee maanden thuisdetentie gekregen, waarbij ik hem moest begeleiden. Dat werkte niet, hij werd steeds agressiever. Wat wil je ook als een kind wordt uitgekotst? Ik had het gevoel dat we tegen elkaar werden uitgespeeld. Als ik in het bijzijn van een hulpverlener streng was, werd ik ter plekke gecorrigeerd. Dat gaf Damiën het gevoel dat hij geen respect voor mij hoefde te hebben. Met mijn andere zoon ging het ook niet goed, hij begon ook criminele dingen te doen. Ik was alle grip op mijn gezin, op ons leven, kwijt. De moeder is de schouder waarop het gezin rust, zij ziet en voelt alles, zij weet het als het niet goed gaat met haar kind. Ik besloot terug te vechten en schreef burgemeester Van der Laan een brief dat de plannen op papier heel mooi leken, maar dat er in de praktijk niets van terecht-

"We geven nu samen lezingen, waarin hij vertelt over zijn wrok, wantrouwen en teleurstellingen"

kwam. Eerst kreeg ik een brief terug dat ik wel moest meewerken – alsof ik dat niet deed – maar uiteindelijk hielp het. Alle hulpverleners vertrokken uit ons huis en er kwam één coach, Wouter. Daar heb je de zoveelste, dacht ik toen hij voor de deur stond. Hij begon bij de basis. Hij zag dat ik de wasmachine dichtplakte met ducttape en regelde een nieuwe. Hij zag mijn stress en verdriet en ging naast me staan. Hij vroeg wat ik wilde, wat ik dacht. Ik had het gevoel dat Damiën naar de pijn moest die dit alles had veroorzaakt en met behulp van EMDR-therapie is dat goed gelukt. Het verdriet om zijn vader, het kwam er allemaal uit. Dat was nodig. Hij moest eerst worden gebroken om opnieuw te kunnen bouwen. Hij had het gevoel dat hij mij, zichzelf moest beschermen. Ik denk dat veel meer kinderen die met messen lopen dat gevoel hebben. Het is echt niet alleen stoerdoenerij, we kunnen het ook niet allemaal wijten aan drillraps, feit is dat ze zich zekerder voelen met een mes op zak. Grote keukenmessen van twintig centimeter soms, daar moeten we iets mee, als moeders, ouders, als maatschappij."

GEHOORD WORDEN

"Ik ben niet de enige moeder die dit overkomt, daarom heb ik de stichting 'De moeder is de sleutel' opgezet. Ik ondersteun moeders met jongeren in de criminaliteit of die erin dreigen te raken. Iedereen zei dat ik gek was, maar ik wilde mijn stem en die van al die moeders

laten horen. In ruim een jaar tijd zijn er al honderd moeders aangesloten, stuk voor stuk vrouwen die net als ik destijds wanhopig zijn. Ik luister naar hun verhaal, urenlang soms. Dat is nodig, ik weet hoe belangrijk het is om gehoord te worden. Ik denk mee over hulp, want nee, ik ben zeker niet tegen hulp, je kunt het niet alleen. Gerichte hulp, waarin wordt samengewerkt met moeders, in plaats van de schuld bij hen te leggen, daar gaat het om. Ik ga 's nachts mee naar het politiebureau als een jongen is opgepakt en zorg ervoor dat er een advocaat komt. En ik heb een voorstelling gemaakt waarin Damiën ook een rol heeft."

RAP

"Met Damiën gaat het nu heel goed. Hij gaat weer naar school en geeft kickbokslessen aan jonge kinderen. Kickboksen zijn we samen gaan doen, lekker alles eruit gooien. We geven samen lezingen, waarin hij vertelt wat hij voelde, hoe het met hem ging. Over zijn wrok, teleurstellingen en wantrouwen. Ik ben zó trots op hem. Ik merk dat hulpverleners daar veel van leren. Ik ken jongens van negen jaar die nu al het gevoel hebben dat ze niet goed genoeg zijn, met moeders die niet weten wat ze moeten. Als je ze niet goed helpt, gaat het van kwaad tot erger. Damiën heeft een rap opgenomen, *Mama's trouw*, waarin hij zegt dat het niet aan mij lag. Het waren zijn dingen die hij moest verwerken. Het gaat maar door, want we doen nu samen een project met ondersteuning van de ministeries van Justitie en Veiligheid, OCW en stadsdeel Amsterdam-Zuidoost. Daarmee gaan we heel veel jongeren en hun ouders bereiken. Ik hoop dat het hen helpt om ook uit die negatieve spiraal te komen en in contact met elkaar te blijven, dat er goed wordt geluisterd naar kinderen en hun moeders. En dat kinderen zich veilig voelen, zonder dat ze daarvoor een mes nodig hebben."

demoederisdesleutel.nl

Steeds meer jongeren hebben een mes op zak en gebruiken dat soms ook. Social media en drillrap spelen hierbij een grote rol – iets waar hun ouders niet mee zijn opgegroeid. Hoe krijgen we grip op deze situatie?

Foto's op Instagram van een jongen van een jaar of veertien die zijn arm losjes naar beneden laat hangen, in zijn hand een pistool. Een filmpje op YouTube van een vechtpartij waarbij een twaalfjarige in paniek een mes trekt als hij door twee leeftijdsgenoten in het nauw wordt gedreven. Dit liep goed af, maar zo gaat het niet altijd. Er zijn inmiddels meerdere tragische voorbeelden van jongeren die elkaar neersteken, soms met fatale afloop. Op scholen, skatebanen en in steegjes, het is niet alleen iets van de grote steden, maar gebeurt overal in Nederland.

"Als je een wapen hebt, is de kans groot dat je het vroeg of laat gebruikt"

GEVOEL VERSUS REALITEIT

Jongeren en messenbezit is niets nieuws. Als het gaat om messencriminaliteit onder de jeugd was er in de jaren 90 een piek, die rond 2010 weer was weggezaakt. Anno 2020 lijkt het aantal minderjarigen dat is betrokken bij steekincidenten toegenomen, als we tenminste de beelden op social media moeten geloven. Is er echt sprake van een geweldsgolf onder jongeren? Er zijn geen landelijke cijfers, maar de NOS vroeg in maart cijfers op bij de Nationale Politie. Het aantal minderjarige verdachten van messengeweld is de laatste 3 jaar meer dan verdubbeld, van 160 jongeren in 2017 naar 380 in 2019. Ook het aantal minderjarige slachtoffers verdubbelde, van 100 naar 200.

Toch is onze maatschappij niet criminel geworden, zeggen cijfers van het CBS: de criminaliteit neemt in alle delen van Nederland af. Ook sociaal psycholoog prof. dr. Paul van Lange beaamt dit: "Mensen hebben vaak het gevoel dat er meer criminaliteit is, dat komt doordat het veel zichtbaarder is en de media er meteen op duiken. Wat we wel zien, is dat de maatschappij ▶

Minderjarige verdachten van steekincidenten

2017	160
2018	200
2019	380

Minderjarige slachtoffers van steekincidenten

2017	100
2018	140
2019	200

In beslag genomen messen bij minderjarigen

2017	454
2018	682
2019	1286

Hot aantal minderjarige slachtoffers verdubbelde in 3 jaar van 100 naar 200

“Mensen sluiten zich af, nemen minder tijd voor elkaar en respect brokkelt af”

verhardt. Mensen sluiten zich af, nemen minder tijd voor elkaar en respect brokkelt af. Ik denk dat dit deels komt door de groei van stedelijke gebieden. Vroeger was je zichtbaarder in je stad of dorp, was er vaker een gesprek met een ander en zelfs de dorpsgek werd in bescherming genomen. Tegenwoordig hebben mensen minder contact, ze kennen hun burens soms niet eens, de kleine sociale netwerken verdwijnen.” Heeft dit ook effect op jongeren? “Jazeker”, zegt de hoogleraar. “Vroeger werden kinderen op straat ook door anderen gecorrigeerd, nu kunnen zij meer anoniem hun gang gaan. Als je het hebt over het toenemend gebruik van wapens onder jongeren, spelen sociale media en groepsdruk een grote rol. Als je als puber de hele dag beelden ziet van leeftijdsgenoten met messen, wordt dat jouw werkelijkheid.

“Vroeger werden kinderen op straat gecorrigeerd, nu kunnen zij meer anoniem hun gang gaan”

Het zijn nog kinderen, waardoor impulsief gedrag het vaak wint van beredeneerd gedrag. In sommige culturen lijkt het normaal om als kind een mes bij je te hebben, dit komt ook doordat ze dat bij elkaar zien. Uit onderzoek blijkt dat als je een wapen hebt, de kans groot is dat je er vroeg of laat gebruik van maakt.”

UIT DE KEUKENLA

Ook criminoloog Jeroen van den Broek zegt dat social media een grote aanstichter zijn van het toenemend geweld onder jongeren. Hij doet aan de Rotterdamse Erasmus Universiteit onderzoek naar de messenproblematiek onder jongeren.

“Jonge kinderen krijgen via social media de hele dag van alles op hun netvlies gebrand waar ze eigenlijk nog niet klaar voor zijn, zonder tussenkomst van iemand die zegt dat dit niet normaal is. Als professionals en ook als ouders schieten we namelijk tekort. We zijn onvoldoende in staat om ze daar goed in te begeleiden. We snappen zelf de wereld van die social media niet goed en hebben meestal geen idee wat ze daar allemaal bekijken. Daarnaast geven de meeste volwassenen het slechte voorbeeld door zelf de hele dag op hun telefoon te zitten. Het is best moeilijk te onderscheiden wat echt is en wat niet op social media, laat staan voor jongeren. Zij nemen veel dingen voor waar aan. De ellende is dat social-mediaplatforms aan de hand van je kijkgedrag precies weten wat je interessant vindt en wat niet. Voor je het weet loopt de tijdlijn van een kind vol met filmpjes vol stoer gedrag met messen en denken ze dat dit de echte wereld is en dat het cool is om je zo te gedragen. Als je vrienden met een mes rondlopen – dat je overal kunt krijgen, desnoods uit de keukenla thuis – wil je er zelf ook een. Zo houdt het zichzelf in stand.”

DRILLRAP

Mogelijk speelt ook drillrap een rol bij het toenemende messenbezit onder jongeren. Drillrap is een muziekstroming waarin wordt gerapt over het harde leven en de straat en dook voor het eerst op in Chicago. Mannen, vaak onherkenbaar door maskers of bivakmutsen, vertellen in hun muziek over hun problemen en rappen over hun vijanden. Hierbij wordt verbaal bedreigd, soms ook door wapens te laten zien. Drillrap is inmiddels overgewaaid naar Nederland. Een rondje op YouTube brengt ons langs verschillende drillrap-groepen, die vaak vernoemd zijn naar hun postcode, zoals het Amsterdamse De Pijp 73. De bijbehorende clip toont

Socialmediatips voor puberouders

Sociale media kunnen leuk zijn, maar er zitten ook negatieve kanten aan. Je kind kan er vervelende gevoelens door krijgen. Breng dit ter sprake, dat helpt een kind.

- Geef duidelijke regels en grenzen over tijdsbesteding en handhaaf die regels. Bijvoorbeeld geen mobiele telefoon tijdens het eten of mee naar bed.
- Praat over online ervaringen. Stel bijvoorbeeld vragen als: “Hoe was het vandaag online? Nog iets leuks gezien op Instagram?” Maak geen enkel onderwerp taboe, ook niet als het gaat om seks en geweld.
- Kijk samen naar YouTube-filmpjes.

Het aantal gevallen van messengeweld onder minderjarigen is in 3 jaar meer dan verdubbeld: van 160 naar 380

Het aantal steekwapens dat bij minderjarigen in beslag is genomen, is bijna verdrievoudigd. Waar het in 2017 nog om 454 messen ging, waren dat er in 2019 1286.

Bron: NOS

jongens in zwarte jassen en met bivakmutsen op, ze ogen piepjong. De afgelopen jaren worden sommige geweldsdelicten in verband gebracht met de drillrap-wereld. “Drillrap-groepen beledigen in hun video’s de groep uit een andere wijk, waar die vervolgens weer op reageert”, zegt Jeroen van den Broek. “En als je een grote jongen wilt zijn, houd je het niet alleen bij je mes tonen, maar gebruik je het ook. Soms met dramatische afloop.” Zoals afgelopen zomer op het

“Ouders hebben geen idee wat hun kinderen op social media bekijken”

strand van Scheveningen, toen een ruzie tussen twee rivaliserende drillrap-groepen uit Amsterdam en Rotterdam eindigde in een steekincident, waarbij een 19-jarige jongen in zijn bovenlichaam werd geraakt – hij overleefde het niet. Uit onderzoek van City University London blijkt dat het bestempelen van drillrap als ‘criminelenmuziek’ meer kwaad dan goed doet. Jeroen van den Broek sluit zich hierbij aan: “Rap is van oorsprong voor jongeren een manier om zich creatief te uiten en soms ook af te zetten. Dat is niet erg, het hoort bij de jeugdcultuur. In de jaren zestig protesteerden de nozems ook tegen de heersende moraal. Drillrap gaat verder dan een beetje protesteren, maar ik vind niet dat we deze muziekstroming kunnen aanwijzen als dé oorzaak van toenemende criminaliteit onder jongeren. Het maakt er wel onderdeel van uit.”

GEDOE

Steeds meer burgemeesters pleiten voor een messenverbod. De Rotterdamse burgemeester Aboutaleb wilde niet wachten op de Haagse politiek en voerde zelf al een paar maatregelen door: meer controles en boetes. In Rotterdam vonden verschillende steekpartijen plaats onder jongeren, jongens en meisjes van 10, 12, 13, 14 jaar. Die boetes zijn bestemd voor de ouders, want Aboutaleb wil ouders ‘nadrukkelijk medeverantwoordelijk’ maken voor het gedrag van hun kinderen. Wordt een kind

voor de tweede keer betrapt met een mes op zak? Dan kunnen de ouders een boete verwachten van € 2500,-. Forensisch psycholoog Thimo van der Pol behandelt al jaren Amsterdamse jongeren die met politie en justitie in aanraking zijn geweest. “Het zijn over het algemeen jongens met veel gedoe in hun leven. Er is vaak sprake van een slechte thuissituatie, problemen op school, armoede en verslaving bij hen of hun ouders. Een cocktail van factoren die tot crimineel gedrag kunnen leiden. Ze zijn kwetsbaar en voordat je het weet worden ze door drugsbazen geronseld om te dealen, vaak al op heel jonge leeftijd.” Om jongeren uit de criminaliteit te krijgen, moeten volgens de psycholoog ouders, familie en burens worden betrokken – niet met boetes, maar met intensieve gezinsbegeleiding. “Dat werkt heel goed. Het gaat veel verder dan zitten, praten en de onderlinge communicatie in een gezin verbeteren. Jongeren worden bijvoorbeeld gestimuleerd om te gaan sporten of om meer positief contact met hun opa en oma te hebben, en zaken als schulden en schoolverzuim worden aangepakt. Als een vader alcoholist is, wordt ook hem behandeling aangeboden. Het hele netwerk om zo’n jongere heen wordt aangepakt.”

TALENTEN

Jongeren met messen zijn niet alleen een probleem van wanhopige ouders, burgemeesters, schooldirecteuren, politie en landelijke overheid. Het gaat ons allemaal aan, vindt Thimo van der Pol. “Als ik jongeren het goede pad op wil helpen, merk ik soms dat ze geen kans krijgen. Zonde, want ze hebben zo veel talenten: ze kunnen goed zingen, praten en ouwehoeren. En ze kunnen goed handelen. Liever geef drugs, dus geef ze stageplekken, geef ze een goede opleiding en geef ze baantjes. Wees nieuwsgierig, sta open voor ze en luister naar hun verhaal, want ze hebben heel wat te vertellen. De verantwoordelijkheid voor hen ligt bij ons allemaal. Als er dingen niet goed gaan in de samenleving moeten we er ook samen iets aan doen om het beter te maken.” □

Volgens cijfers van het CBS gebruiken bijna alle jongeren (99%) social media. Jongens kijken vooral filmpjes op YouTube, terwijl meisjes social media gebruiken om contacten te onderhouden.

Bron: CBS

“Jongeren hebben zo veel talenten, geef ze een kans”

#NoShank

250 jongerenwerkers uit 80 steden en dorpen startten najaar 2020 een landelijke campagne om met jongeren in gesprek te gaan over de angstcultuur en wapens. Onder de hashtag #NoShank willen ze jongeren bewust maken van de groepsdruk en het gevaar van meegaan in de spiraal van angst en geweld. Shank is straattaal voor ‘mes’. De term is afkomstig uit het Engels en betekent letterlijk een ijzeren plaatje aan een schoenzool. In Amerikaanse gevangenissen werden deze plaatjes gebruikt om messen van te maken.